

RETAULES DE LA SEGARRA (SEGLE XVIII)

JOSEP M. LLOBET I PORTELLA

L'objectiu d'aquest article és donar a conèixer nou documents del segle XVIII —els quals creiem inèdits— relacionats amb la construcció de retaules a la Segarra que hem localitzat dins la documentació del Fons Notarial (FN) de l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera (AHCC), llevat d'un d'ells que pertany a l'Arxiu Interparroquial de Cervera (AIC). Les poblacions a les quals anaven destinades les obres artístiques eren Cervera, la Curullada, Llindars i Sant Ramon de Portell.

Cervera

El primer dia del mes de juny de 1727 va ser redactat un contracte segons el qual l'escultor targarí Francesc Riudorta es comprometia a fabricar un retaule per a la capella que la confraria cerverina de Sant Miquel dels Sabaters posseïa a l'església parroquial de Cervera (*Document número 1*). A la part central del retaule hi hauria la imatge de sant Miquel, que estaria situada entre la de sant Crispí i la de sant Crispinià. En un nivell superior, la composició seria la següent: sant Marc al mig, sant Francesc a la dreta i sant Salvador a l'esquerra. Finalment, a la part més alta, hi hauria la figura del Pare Etern. L'import de l'obra seria de 150 lliures i caldria que fos enllestida abans de la festivitat de Sant Miquel del mes de setembre de l'any 1728.

L'escultor targarí degué complir l'encàrrec dintre el temps estipulat, ja que el dia 13 de desembre d'aquell any 1728 els capitans de la confraria de Sant Miquel dels Sabaters pactaven amb Antic Tiana, daurador d'Igualada, per tal que aquest artista daurés el retaule pel preu de 200 lliures i quatre quarteres de xeixa (*Document número 2*). El treball caldria que fos acabat cap a la meitat del mes d'octubre de l'any següent.

Un altre retaule fabricat en aquell temps fou el de la capella de les Ànimes, situada també a l'església parroquial de Cervera, el qual va ser encarregat amb data del 27 d'octubre de 1729 a l'escultor manresà Josep Sunyer (*Document número 3*). Hi havia d'haver una imatge de Nostra Senyora del Carme entre les figures de sant Bru i sant Nicolau de Tolentino, dos candelers treballats de talla a cada costat de l'obra i altres elements indicats en un dibuix. Calia, a més, que l'escultor fes unes grades i, al mig d'elles, hi posés una imatge petita del Sant Crist. L'espai de temps assenyalat per a construir el retaule acabaria el dia de Nostra Senyora del mes de setembre de l'any següent. Aquesta obra fou valorada en 400 lliures, pagadores en quatre parts. En el contracte s'especifica que el retaule s'aniria a buscar a la vila d'Igualada, la qual cosa pot fer creure que, durant aquella anys, Josep Sunyer potser estava treballant en aquesta població, ja que hi fabricà, juntament amb Jacint Morató, el retaule major de l'església parroquial.

El text que porta la data del 15 de juny de 1743 ens informa de la construcció d'un altre retaule (*Document número 6*). Malgrat que no hàgim pogut localitzar el contracte —fou redactat el 19 d'agost de 1742—, sabem que Josep Pujol, escultor de Tàrrrega, havia fabricat, complint un encàrrec fet per Antoni Castells, comerciant de Cervera, un retaule dedicat a Sant Tomàs de Vilanova, el qual havia de ser de l'estil del de Nostra Senyora de la Concepció que es trobava a l'església del convent cerverí de Sant Agustí. Encara que en el document transcrit no sigui indicat de forma explícita, és molt probable que aquest retaule de Sant Tomàs de Vilanova fos col·locat a l'esmentada església del convent de Sant Agustí, ja que en ella hi havia una capella d'aquesta advocació i, a més, la família Castells va costejar el cor elevat i la tribuna de l'orgue de l'església¹. L'obra, però, no va satisfer en absolut al comerciant cerverí que l'havia encarregat, el qual demanà a l'escultor que s'endugués el retaule i li tornés les quantitats de moneda que li havia lliurat.

Força interessant és el text redactat el dia 8 d'octubre de 1754, ja que porta incorporat el contracte —fet el 15 d'abril d'aquell any— mitjançant el qual l'escultor targarí Josep Pujol es comprometia a fabricar un retaule per a la capella de Sant Magí de l'església del convent de Sant Francesc de Paula de Cervera (*Document número 8*). Aquesta capella estava sota el patronatge de la família del prevere Francesc Solsona, el qual era el rector de l'església de la Prenyanosa. A més del retaule, que s'havia de construir segons una traça prèviament elaborada, l'escultor calia que fes una imatge de sant Francesc Xavier de quatre pams d'alçària i diversos mobles. L'import total seria de 90 lliures, pagadores en tres parts iguals.

L'últim text que transcrivim és un contracte datat el dia 11 de novembre de 1762 segons el qual Josep Julià, escultor de Barcelona, s'obligava a fabricar

1. Fausto de DALMASES Y DE MASSOT, *Guía histórico-descriptiva de la ciudad de Cervera*, Cervera, Imprenta de José Antonio Valentí, 1890, pàgs. 220-221.

un retaule destinat a la capella que la confraria de Nostra Senyora del Roser tenia a l'església del convent de Sant Pere Màrtir de Cervera (*Document número 9*). També en aquest cas el jove escultor —tenia entre vint-i-tres i vint-i-cinc anys— havia de seguir una traça, la qual cosa ens priva de conèixer la composició del retaule, però sabem que l'obra s'havia de fer dins un espai de temps d'un any i quatre mesos i que el seu preu era de 425 lliures, quantitat que se li faria efectiva en tres parts iguals, cada una d'elles després de ser col·locada la primera, la segona i la tercera andana del retaule, respectivament. L'escultor rebria, a més, la fusta necessària per a l'obra, els aliments i un lloc per habitar.

La Curullada

El dia 20 d'octubre de 1741 fou signat un contracte que ens informa de l'elaboració d'un retaule per a la capella del Sant Crist de l'església de la Curullada (*Document número 4*). L'artista que el fabricà fou l'escultor barceloní Pere Costa, el qual havia estat contractat per Isidre Pont, pagès de la població esmentada, complint les disposicions testamentàries del seu germà Ramon. Pere Costa, en aquell temps, es trobava a Sant Ramon de Portell treballant en el retaule major de l'església del convent de la Mercè, del qual després parlarem. Poca cosa de l'obra és descrita en el contracte, ja que calia seguir la traça que prèviament s'havia dibuixat. Sabem, però, que s'hi havia de fer columnes i diverses figures i que a la part central del retaule calia posar-hi el mateix Sant Crist que ja es trobava a la capella esmentada. El retaule seria construït al taller que l'escultor barceloní tenia a Sant Ramon, on Isidre Pont l'hauria de recollir, s'enllestiria dins un espai de temps que acabaria al final del mes d'abril de l'any següent i l'escultor rebria la suma de cent lliures en dues pagues. Una nota al marge del contracte ens remet a un document de l'any 1743, on es fa constar la cancel·lació dels pactes «per estar ditas parts satisfetas, la una de la altre²».

Llindars

Gràcies a una anotació que féu Joan Ascura, rector de l'església parroquial de Rubinat, de la qual depenia la de Llindars, tenim coneixement dels pactes establerts el dia 23 d'abril de 1752 entre els habitants d'aquesta última població i l'escultor igualadí Josep Massalvà per tal que aquest artista construís un retaule destinat a l'església de Llindars (*Document número 7*). L'escultor seguiria la traça prèviament dibuixada i hi afegiria tot allò que posteriorment

2. AHCC, FN, Cervera, 123, Valentí Surís, *Manual*, 1742-1743, f. 138v.

s'havia indicat en un full de paper. El preu de l'obra es fixà en 235 lliures, que serien satisfetes en diverses pagues. L'espai de temps assenyalat per construir el retaule era de tres anys, ja que acabava el 24 d'abril de 1755. Hi hagué un petit retard, però, finalment el dia 16 de setembre de l'any esmentat es muntà el retaule i es donà una de les pagues —vint lliures— a l'escultor³. S'aprofità la instal·lació del retaule per fer obres al presbiteri i a la sagristia de l'església. Cal dir que la tasca d'aquest eclesiàstic fou molt meritòria, ja que preferí avançar personalment els diners que parar els treballs de millora empresos.

Sant Ramon de Portell

Sabíem que el retaule major de l'església del convent de la Mercè de Sant Ramon havia estat construït per l'escultor barceloní Pere Costa, però ara podem aportar el text d'un requeriment notarial datat el 6 d'agost de 1742 que ens amplia la informació amb dades força interessants (*Document número 5*). Se'ns diu que el contracte de l'obra fou redactat el 3 de maig de 1739 davant el rector de la Manresana i signat per les dues parts el 4 de juliol de 1742. En aquesta última data es degué produir l'acceptació de l'obra ja definitivament acabada, la qual havia estat feta seguint un plànol elaborat pel propi escultor. Abans, el retaule havia estat millorat en dues ocasions: la primera durant el període en què el pare comanador anterior exercí el càrrec i la segona d'acord amb les directrius del pare comanador que hi havia aquell any 1742. L'import del retaule s'havia establert inicialment en 3000 lliures, però després calgué afegir-hi el valor de les dues millores: 45 i 20 lliures, respectivament. La suma total seria, per tant, de 3065 lliures. S'havia arribat al dia 6 d'agost de 1742 —més d'un mes després que el retaule fos definitivament acabat— i a l'escultor encara se li devia 457 lliures i escaig del preu inicial, la suma de les dues millores i l'import dels perjudicis que li havien ocasionat, que ell valorava en 160 lliures. En total, doncs, més de 682 lliures. Aquesta manca de pagament havia estat precisament el motiu que havia ocasionat la presentació del requeriment esmentat.

Nòmina d'artistes

Els números remeten als documents transcrits.

Pere Costa, escultor, 4, 5.

Josep Julià, escultor, 9.

3. AIC, Vilagrasseta, *Obra de l'església de Llindars*, pàg. 13.

Josep Massalvà, escultor, 7.
 Josep Pujol, escultor, 6, 8.
 Francesc Riudorta, escultor, 1.
 Josep Sunyer, escultor, 3.
 Antic Tiana, daurador, 2.

Textos documentals

1

1727, juny, 1. Cervera

Francesc Riudorta, escultor de Tàrraga, s'obliga davant els capitans de la confraria cerverina de Sant Miquel dels Sabaters a construir un retaule per a la capella d'aquesta confraria a l'església parroquial de Cervera.

AHCC, FN, Cervera, 116, Ambròs Copons, *Manual*, 1726-1727, f. 420v.

Die prima iunii 1727 Cervariae.

Lo[s] honorables Magí Rovira, Joseph Matheu y Francisco Armengol, sabaters, lo present corrent any capitans de la confraria de Sant Crespí y Crespinià, dita de Sant Miquel dels Sabaters, de la present ciutat de Cervera, sobre lo fer un retaule en lo altar de la capella de dita confraria de la iglésia parroquial de dita ciutat, se ha pactat ab lo honorable Francisco Riudorta, sculptor de la vila de Tàrraga, del dit bisbat, present y avall acceptant, ab lo modo y forma següent: Primerament los dits honorables capitans donen a fer dit retaule al Riudorta, lo qual ha de fer segons la planta de la meitat de ell que queda en mà del dit sculptor firmat de mà del il·lustre senyor Joseph Móra, altre dels regidors de dita ciutat, y escrits los noms dels sants s'í an de posar (los quals han de fer de bulto) de mà del notari infra escrit, y a de fer de alsada de 27 palms y de la amplària de la capella y alguna cosa més, fent al remato un Pare Etern; a la part de dalt, a la dreta sant Francesch, a la esquerra sant Salvador y al mitg de ells sant March; al centro sant Miquel, a la dreta sant Crespí y a la esquerra sant Crespinià, lo qual retaule ha de ser fet y assentat del dia de Sant Miquel de setembre primer vinent a un any.

Ítem ab pacte que dit retaule al temps de ser acabat haja de ser revistat per dos mestres esculptors per saber si serà fet segons la dita planta y lo art ensenye.

Ítem ab pacte que per lo treball de fer dit retaule haja de donar dita confraria a dit Riudorta la quantitat de 150 lliures, és a saber, sinquant lliures per lo dia sinch del corrent, altres 50 lliures per lo dia de Pasqua de Resurecció primer vinent y lo restant acabat y assentat sia dit retaule.

E ab los dits pactes donen a fer dit retaule y cumplir a dites solucions sens dilació, etc., ab salari de procurador, restitució de totes missions y despeses, per

lo que no obliguen los béns, rèddits y emoluments de dita confraria, mobles, etc., ab les renunciacions necessàries y ab jurament llargament. E lo dit Francisco Riudorta, junt ab Antònia, muller sua, de grat, etc., accepten lo fer dit retaulo ab los pacte[s], preu y per lo temps sobre dits y prometen tot lo que asserca de fer aquell per

ells ve a cumplir-se cumplir y dit retaulo del dit dia de Sant Miquel de setembre primer vinent a un any tenir-lo acabat y assentat bé y conforme segons la planta requireix, sens dilació, etc., ab salari de procurador, etc., restitució de totes missions y despeses, per lo que atténdrer y complir ne obliguen tots y sengles béns seus y del altre de ells a ssoles, mobles e immobles, etc., ab totes clàusules, obligacions y renunciacions necessàries, tant del benefici de noves constitucions, benefici vel·leyà senat consult, de dita Antònia cerciorada, com de propi for y altres, ab scriptura de ters, obligació de la persona del dit Francisco Riudorta y béns dels dos y del altre de ells a ssoles, ab la sòlita constitució de procurador per firmar aquella per ser dia de Pasqua del Esperit Sant y ab jurament llargament.

Testes firmæ dictorum Rovira, Armengol et Francisci Riudorta sunt Petrus Vila, scriptor, Cervariae commorans, et Franciscus Torné, philosophiae studens, eiusdem civitatis.

Testes firmæ dictae Antoniae Riudorta, qui praedicta die 10 praedictorum firmavit et iuravit in dicta civitate, sunt Petrus Vila, scriptor, Cervariae commorans, et Iosephus Gené, sutor, dictae civitatis.

2

1728, desembre, 13. Cervera

Antic Tiana, daurador d'Igualada, s'obliga davant els capitans de la confraria cerverina de Sant Miquel dels Sabaters a daurar el retaule de la capella d'aquesta confraria a l'església parroquial de Cervera.

AHCC, FN, Cervera, 116, Ambròs Copons, *Manual*, 1727-1728, f. 975v.

Die 13 mensis decembris anno 1728 Cervariae.

Sobre lo daurar lo retaulo se trobe novament fet de escultura en la capella de la confraria de Sant Miquel dels Sabaters construhida en la iglésia parroquial de la present ciutat de Cervera se a convingut entre los honorables Magí Rovira, Joseph Matheu y Francisco Armengol, lo present any capitans de dita confraria, ab intervenció de Joseph Guansé, Francisco Guansé, Francesch Brach, Joseph Talavera y Ramon Pérez, elegits a est fi per lo honorable concell de dita confraria, de una, y lo honorable Antich Tiana, dorador de la vila de Igualada, bisbat de Vich, de altra, en lo modo y forma següent:

Primerament dits honorables capitans donen a daurar lo dit retaulo a dit Tiana

de manera que tot lo que toca a sculptura ho haja de fer de or de bona calitat y lo camp ab pedra jaspe ab los colors respective que convinguen, tenint mira a son art; les fegures de dit retaulo an de ser també dorades y estufades y a també de daurar lo aro, sacra y avangeli de sant Joan, labavo y creu.

Ítem ab pacte que per lo treball y cabals tindrà de posar a dita obra li donaran dos-centes lliures, moneda barcelonesa, y quatre quarteres de xeixa, so és, cent lliures ab les quatre quarteres de blat lo dia acabarà dita obra, la qual tindrà de comensar al primer de abril primer vinent y acabar-la per tot lo mes de setembre també primer vinent ho quinze dies després.

Ítem ab pacte que tinga facultat dita confraria, dita obra feta sia, de fer-la regonèixer si estarà com és dit segons lo art.

E ab los dits pactes donen a daurar lo dit retaulo, prometent les dites dos-centes lliures y quatre quarteres de xeixa pagar-li ab los terminis sobre dits, sens dilació, etc., ab salari de procurador, restitució de missions y despeses, per lo que atèndrer y cumplir ne obliguen los béns, rèddits y emoluments de dita confraria, mobles e immobles, etc., no entenent obligar sos béns propis com tràctien negoci alieno, ab les renunciacions necessàries y ab jurament llargament. E lo dit Antich Tiana accepte lo fer dita obra ab los pactes, preu, termini, modo y forma sobre dits, a tot lo que expressament concent y promet lo que per ell ve a cumplir-se cumplir-o, sens dilació, etc., ab salari de procurador acostumat, restitució de totes missions y despeses, per lo que atèndrer y cumplir ne obligue a dita confraria y als seus tots y sengles béns seus, mobles e immobles, etc., ab totes clàusules, obligacions y renunciacions necessàries, tant de propi for, submissió de qualsevol for, tant ecclesiàstich com secular, facultat de variar, com altres, ab scriptura de ters, obligació de sa persona y béns, ab la sòlita constitució de procurador per firmar aquella y ab jurament llargament.

Testes firmæ omnium prædictorum dempta firma dicti Iosephi Matheu sunt reverendus doctor Iosephus Janer, presbiter, beneficiatus ecclesie parroquialis presentis civitatis Cervariae, diocesis Celsonensis, et Petrus Vila, scriptor, in eadem civitate commorans.

Testes [espai en blanc].

3

1729, octubre, 27. Cervera

Josep Sunyer, escultor de Manresa, contracta amb Francesc Puig, prevere de l'església parroquial de Cervera, la construcció d'un retaule per a la capella de les Ànimes de l'església esmentada.

AHCC, FN, Cervera, 119, Ramon Teixidor, *Manual*, 1728-1730, f. 142.

Die XXVII octobris M DCC XXVIII.

Sobre y per rahó de la fàbrica del retaulo fahedor per la capella o altar de las

Ànimas de la iglésia parroquial de la present ciutat de Cervera, bisbat de Solsona, per y entre lo reverent Francisco Puig, prevere, beneficiat y cabiscol de dita parroquial iglésia y bassiner del bassí de las Ànimas d'ella, y lo senyor Joseph Sunyer, escultor de la ciutat de Manresa, són estats fets, pactats, avinguts, firmats y ajustats los capítols, pactes y avinensa següents:

Primerament lo dit reverent Francisco Puig, prevere, com a bassiner predit, dóna y concedeix a dit senyor Joseph Sunyer, escultor present y avall acceptant, la fàbrica y confecció del sobre expressat retaulo de las Ànimas ab los pactes següents:

Primo ab pacte que lo dit retaulo dega estar si y conforme està dibuxat en la planta que a est fi se és formada y ha firmat dit reverent Francisco Puig, prevere, en dit nom, esto és, que en ell hy deu haver al un costat la imatge de sant Bruno, al altre costat la de sant Nicolau de Tolentí, sobre, una pastera ab la imatge de Nostra Senyora del Carme, a las parts de dins de dit retaulo quatre palmetòrias treballadas de talla, so és, dos a cada costat, y en fin que lo remato y demés de dit retaulo dega estar tot conforme està dibuxat, com queda dit, en dita planta.

Ítem ab pacte que, ultra de dit retaulo y per lo preu infra escrit, tanga [sic] dit senyor Sunyer obligació de fer lo aro de la mesa del altar, gradas, sacra, lavabo y evangeli de sant Joan, y que al mitg de ditas gradas hy haja de haver una imatge de un Sant Christo petit, tot lo que dega ser treballat de talla.

Ítem ab pacte que dit senyor Sunyer tinga obligació de fer tot lo dit retaulo de fusta de alba de bona qualitat, com y també dit aro, gradas, sacra, lavabo y evangeli, la qual hy deu ell posar com y també la ayguacuyt y claus necessaris, y que dit retaulo, aro, gradas, sacra, lavabo y evangeli dega tenir fet y a punt de assentar-ho de aquí al dia o festa de Nostra Senyora de setembre primer vinent y que tinga també dit senyor Sunyer obligació de assentar-lo a sos gastos luego de ser fet, donant-li dit reverent Francisco Puig, prevere, en dit nom, un mestre de casas per fer los forats a las parets y demés convinga tocant a son offici de mestre de casas.

Ítem ab pacte que dit reverent Francisco Puig, prevere, en dit nom, tinga obligació de enviar a buscar a sos gastos eo de dit bassí los dits retaulo, aro, gradas, sacra, lavabo y evangeli en la vila de Igualada.

Lo preu de dita concessió o retaulo, aro, gradas, sacra y evangeli és quatre-centas lliuras, moneda barcelonesa, las quals promet pagar dit reverent Francisco Puig, prevere, en dit nom, en esta forma, so és, cent lliuras per lo dia o festa de Nadal primer vinent, altres cent lliuras lo dia se assentarà dit retaulo, altrás cent lliuras de dit dia de Nadal primer vinent a un any y las restants cent lliuras del dia o festa de Nostra Senyora de setembre primer vinent a un any, lo que promet en dit nom de bassiner atténder y cumplir, sens dilació, etc., ab salari de procurador, etc., dins la present ciutat sinch y fora de ella vint, respective, sous barcelonesos, etc., ab restitució de tots danys y gastos, etc., obligació del[s] ràddits y emoluments de dit bassí, mobles e immobles, haguts y per haver, no entenent, emperò, per ditas cosas obligar sos béns propis com tràctie negoci alieno, ab totas renunciacions necessàrias, tant de propri for com altrás, y ab jurament llargament.

E lo dit senyor Joseph Sunyer, escultor, a ditas cosas present, accepta dita concessió y promet al dit reverent Francisco Puig, prevere, en dit nom, y als seus successors en dit offici que farà lo dit retaule si y conforme està dibuxat en la sobre expressada planta, que queda en son poder, y en lo modo sobre, en lo primer pacte, expressat y que, ultra de dit retaule, farà lo aro de la mesa del altar, gradas, ab una imatge de un Sant Christo petit al mitg, sacra, lavabo y evangeli, treballat de talla, y que aixís lo dit retaule com aro, gradas, sacra, lavabo y evangeli farà de fusta de alba de bona qualitat, posant-hi la ayguacuyt y claus necessaris, que aquell, aro, gradas, sacra, lavabo y evangeli de aquí al dia o festa de Nostra Senyora de setembre primer vinent tindrà fet y a punt de assentar, y que l assentarà luego de ser fet, donant-se-li un mestre de casas per fer los forats a las parets y demás convinga tocant a offici de mestre de casas, y no menos que attendrà y cumplirà tot lo contingut en los sobre expressats pactes, a tot lo que expressament consent, y que a ell en virtut de la present concessió toque a cumplir, sens dilatió, ab lo acostumat salari de procurador dins la present ciutat de Cervera sinch y fora de ella vint, respective, sous barcelonesos, etc., ab restitució y esmena de tots danys, gastos, missions y despesas, obligació de tots y sengles béns seus, mobles e immobles, haguts y per haver, ab totes renunciacions necessàries, tant de propri for com altrás, y ab jurament llargament.

Testes sunt Iosephus Llombart, domifactor, et Dominicus Andreu, sartor, ambo Cervariae.

[Al marge:] *Fuit facta certicatoria die 12 decembris 1731 cum papyro signi 4.*

4

1741, octubre, 20. Cervera

Pere Costa, escultor de Barcelona, contracta amb Isidre Pont, pagès de la Curullada, la construcció d'un retaule per a la capella del Sant Crist de l'església d'aquesta població.

AHCC, FN, Cervera, 123, Valentí Surís, *Manual*, 1740-1741, f. 234.

Die vigesima mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo septingentissimo quadragessimo primo Cervariae, diocesis Caelsonensis.

De y sobre lo fer per la iglésia del lloch de la Curullada un retaule se ha convingut y ajustat entre parts de Isidro Pont, pagès del mateix lloch, como a hereu de Ramon Pont, son germà, lo qual ab son testament disposà fos fet dit retaule, de una, y lo senyor Pere Costa, escultor de la ciutat de Barcelona, de part altre, de present en lo monestir de Sant Ramon de la Manrresana resident, lo següent: Primerament que dit senyor Pere Costa, per tot lo mes de abril pròxim vinent, hage de haver fet y plantat en la capella del Sant Christo de dita iglésia de la

Curullada lo sobre dit reataula a la atxura de la planta o traza que de present en presència del notari y testimonis infra escrits se firma per ditas parts, que queda en poder de dit senyor Pere Costa per son regimén y govern, prenent per la idea de dit reataula la part dreta de dita trassa en què estan esculpidas las columnas, fent las figuras un poch més avansadetas del que manifesta dita trassa, y que quants materials sien per ell necessaris de fusta, claus y ayguacuyt los hi hage dit senyor Costa de posar, a més del que hage dit senyor Costa de fer un march per lo pàlit de la mesa del altar en què se plantarà dit reataula, y també la sacra, evangeli y lababo, tot ab total perfecció y pulidesa.

Ítem que per assentar dit reataula dit Pont lo hage de transportar a gastos seus propis de des de Sant Ramon a dita iglésia de la Curullada y hage semblantment de pagar lo mateix Pont las mans y materials de mestre de casas que se offeriran per lo assiento de dit reataula, en mitg del qual se hage de posar o assentar lo mateix Sant Christo que està en la referida capella.

Ítem que lo referit reataula, antes de assentar-lo, hage de regonèxer-se per dos personas intel ligents, una per quiscuna de las parts elegidoras, a gastos de cada una de ells, y, en cas que encontrassen no tenir dit reataula la deguda perfecció y pulidesa, dega esmenar-se per dit senyor Costa tot lo que ditas personas o experts declararan.

Ítem que per fer y plantar dit reataula y demás hage lo dit Pont de donar, com ab thenor del present capítol donar promet, a dit senyor Costa per son treball y materials sobre dits de fusta, claus y ayguacuyt, la quantitat de cent lliuras, moneda barcelonesa, pagadoras en esta forma, so és, vint-y-sinch lliuras del dia present a un mes y las restants setanta-sinch lliuras encontinent de acabat y assentat dit reataula y de fetas las demás cosas y també li hage de pagar o fer lo gasto o despesa tot lo temps que estarà a assentar dit reataula.

Tot lo que un y altre per lo que a cada un de ells pertany fer y cumplir ho faran y cumpliran ad unguem en lo mateix modo y forma que sobre està declarat y expressat, sens dilació ni excusa alguna, ab restitució de totas missions y despesas, obligant-ne per ço la una part a la altre ad invicem et vicissim tots y sengles béns y drets seus, mobles e immobles, haguts y per haver, ab totas renunciacions, llargament, y així ho firman.

Pera Costa, escultor. Per dit Pont, que diu no sap escriurer, firmo de sa voluntat jo Francisco Janer, prevere y vicari de la Curullada.

Testes sunt reverendus Franciscus Janer, presbiter et rector loci de la Curullada, et Iosephus Codina, aromatarius civitatis Cervariae, supra dictos Pont et Costa cognoscere asserentes.

Poenes [sic] me Valentinum Surís, notarium publicum Cervariae, asserentem dictum Costa manu propria firmasse et pro dicto Pont scribere nesciente alterum ex testibus, de quibus fidem facio.

Valentinus Surís, notarius.

[Al marge:] Està cancel·lat. Consta ab acte rebut en poder de Valentí Surís, notari, als 14 juny 1743. Vide.

1742, agost, 6. Sant Ramon de Portell

Pere Costa, escultor de Barcelona, requereix als membres del convent de la Mercè de Sant Ramon el pagament de la resta de l'import del retaule major de l'església d'aquest convent que ha fabricat.

AHCC, FN, Cervera, 123, Valentí Surís, *Manual*, 1741-1742, f. 190v.

En el convento de San Ramón Nonat de la Segarra, del real y militar orden de Nuestra Señora de la Merced, redempción de cautivos, a los seys días del mes de agosto, año del nacimiento del Señor de mil setecientos quarenta y dos. Ante mí Valentín Surís, notario público colegiado de la ciudad de Cervera infrascrito y testigos que abajo se dirán, constituido personalmente Pedro Costa, escultor vezino de Barcelona, oy en el lugar de la Manrresana habitante, ante los reverendos padres fray Pablo Casasanpere y Joseph Mallol, religiosos del mismo convento, y en la selda de ellos, a las nueve horas, poco más o menos, de la mañana, instó y requirió a mí dicho e infrascrito escrivano notificasse, presentasse y públicamente leyesse a dichos reverendos padres, en ausencia del reverendo padre comendador y religiosos que componen la reverenda comunidad de dicho convento, para que a su venida en comunidad la hiziesen presente, una sédula de requisición en escritos del tenor siguiente:

«Muy reverendo padre comendador y comunidad de padres del militar orden de Nuestra Señora de la Merced del convento de San Ramón Nonat, bien sabe vuestra paternal reverencia e ignorar no puede que en la contrata de assiento de la fábrica del retablo mayor de la iglesia d'esse convento, echo en poder del reverendo retor del lugar de la Manrezana en jornada de tres de mayo, mil setecientos treinta y nueve, y firmada entre partes de vuestra paternal reverencia, de una, y Pedro Costa, escultor requirente, de otra, día quatro de julio de mil setecientos quarenta y dos, se obligó dicho Pedro Costa en construir dicho retablo según el plano echo por él proprio, que para en manos de vuestra paternal reverencia, y, en consecuencia, se obligó también vuestra paternal reverencia en dar tres mil libras barcelonesas en paga y satisfacción de la obra, prometiendo pagar en el modo y forma contenida en dicha contrata y completar la paga al cabo de un mes de finalizada dicha fábrica. Assí mismo sabe vuestra paternal reverencia que con orden del reverendo padre comendador antecessor se mejoró dicho retablo de tal forma que a proporción del primer modello importan quarenta sinco libras las mejoras que se han echo y veinte las que se han practicado de acuerdo del reverendo padre come[nda]dor actual. Finalmente tampoco ignora vuestra paternal reverencia que por no haverle dado satisfacción a su tiempo ha tenido alquilados tres mancebos por el espacio de quatro meses y otro por el espacio de cinco, haviéndoles de subministrar la comida y estipendio convenido, sin trabajar ni lograr el menor provecho y, assí mismo, ha sido privado el requirente de el logro de su industria, que todo estima en la cantidad

de ciento sesenta libras, salvo iure, y como esté perficionada dicha fábrica y passado el mes que se acordó por término ad quem de la última paga y no obstante se devan quatrocientos sinquenta ciete libras, siete sueldos y dos dineros del principal precio y las mejoras y desperdicios arriba expressados, como no podrá justificar en contrario, por tanto dicho Pedro Costa, assentista predicho, requiere e interpela a vuestra paternal reverencia por primera, segunda, tercera y quantas vezes menester sea para que prontamente pague al requirente y no a otro las cantidades sobre expressadas o, quando no, protesta recurrir a superior legítimo para la consecución de tan justo crédito y de todas costas ocasionadas y que se ocasionarán, requirens vos notarium, etc.».

A la qual requisición, después de leída a dichos reverendos padres y de aquella entregada copia que con sus manos propias acetó dicho padre Casasanpere, respondieron que lo harían presente a dicha comunidad y que en nombre de ella se retenían el tiempo de la constitución para responder a dicha requesta. De lo que a instancia de dicho escultor Costa se tomó la presente escritura en dicho convento, día, mes y año arriba dichos, siendo presentes por testigos Miguel Cossó, boticario, y Manuel Puig, estudiante, ambo[s] residentes en dicho convento, por dichas cosas llamados y rogados.

Ante mí dicho Surís, notario, de que doy fee.

Valentín Surís, notario.

6

1743, juny, 15. Tàrrega

Antoni Castells, comerciant de Cervera, requereix a Josep Pujol, escultor de Tàrrega, que recuperi el retaule de Sant Tomàs de Vilanova fabricat per ell i que li siguin tornats els pagaments satisfets.

AHCC, FN, Cervera, 123, Valentí Surís, *Manual*, 1742-1743, f. 139.

En la villa de Tárrega a los quinze de junio de mil settecientos quarenta y tres. Ante mí el notario y testigos abajo escritos, constituido personalmente Antonio Castells, comerciante vezino de Cervera, ante Joseph Pujol, escultor de la propia villa, en la entrada de su casa que tiene scita en la misma villa y calle nombrada de San Agu[stí]n, a los tres quartos para las onze de la mañana, me requirió le presentasse y leyesse un papel de requesta del tenor siguiente:

«No puede ignorar vuestra merced señor Joseph Pujol, escultor de la villa de Tárrega, que en 19 de agosto 1742 fue convenido y acordado entre vuestra merced y el señor Antonio Castells de la ciudad de Cervera, como parece del auto de convenio (prout ecce), de hazer un retablo de San Thomás de Villanueva, según y conforme el de Nuestra Señora de la Concepción de la iglesia de San Agustín de dicha ciudad, y, según el dissueno de dicho retablo de Nuestra Señora de la Concepción y pactos que en dicho auto de convenio se expressan que iterum se

le haze ostención, no ha vuestra merced cumplido como devía, según que notoriamente queda manifestado de los muchos defectos que patentamente se ven y observan en el retablo referido por vuestra merced echo, como no puede negarlo ni hazerlo constar en contrario. Y como esto sea totalmente contrario a lo que está estipulado y firmado entre vuestra merced y el requirente, como muy bien consta a vuestra merced de dicho auto, del qual para su cumplimiento y memoria fueron echas dos copias, de las quales se detuvo vuestra merced una y dicho requirente otra, conformes y concordadas, que es, como se ha dicho, la que se le enseña, por ende dicho Antonio Castells requiere e interpela a vuestra merced por 1, 2, 3 y quantas vezes menester sea buelva vuestra merced a incorporarse el dicho retablo respeto de no estar aquél como devía, según el dissueño y acordado en dicho auto, y restituya enteramente las pagas tiene bestrecho por dicho retablo que, quando no, le protesta recurrir a superior legítimo y proceder contra vuestra merced en justicia, usando de los medios que en drecho se le permitan, y de costas y demás necessario y lícito de protestar le protesta, requirens vos notarium, etc.».

De la qual requesta, después de leída, le entregué su copia que acetó con sus propias manos. De que requirió el mismo Castells a mí Valentín Surís, notario infrascrito, llevasse el presente auto, siendo presentes por testigos Gerónimo Boix, monacillo, y tal Cayetano, ambos de dicha villa por dichas cosas llamados y rogados.

Ante mí Valentín Surís, notario público de Cervera. Doy fee.

Valentín Surís, notario.

7

1752, abril, 23. Llindars

Joan Ascura, rector de l'església parroquial de Rubinat, deixa constància dels pactes establerts entre els habitants de Llindars i Josep Massalvà, escultor d'Igualada, mitjançant els quals aquest artista s'obliga a la construcció d'un retaule per a l'església de Llindars.

AIC, Vilagrasseta, *Obra de l'església de Llindars*, pàg. 10.

Se nota que als vint-y-tres de abril de mil set-cents cinquanta-dos Damià Trilla, batlle, Joan Bosch y Ramon Trilla, regidors, y demás caps de casa del lloch de Llindàs, en presència de mi Joan Ascura, rector predit, convingueren ab Joseph Massalvà, escultor en la vila de Igualada habitant, que en lo termini de tres anys que finiran als vint-y-quatre de abril de mil set-cents cinquanta-cinch, dega y aja dit Massalvà de fer y plantar lo altar o retaule major per la iglésia de dit lloch al tenor de la planta o dissenyo que para en mans de dit Massalvà, advertint que en dit retaule, a més del que conté la dita planta, s'i ha de ajustar lo que se expressa en un paper solter que trobarà en lo present llibre y que los de dit lloch

a sas costas àjan de portar lo dit retaule des de Igualada al dit lloch de Llindàs, àjan de fer la vida al dit escultor tots los dies serà precis detenir-se en dit lloch per plantar dit retaule y ly àjan de donar dos-centas trenta-cinch lliuras, dich 235 lliuras, ab lo modo següent, ço és, cent lliuras lo die del present ajunt, quals ly entreguí jo rector pedit de aquelles 118 lliuras, 5 sous, 1 [diner], que tenia de diners de dita iglésia, y las restants 135 lliuras en la forma següent, a saber és, vint lliuras lo die de Nostra Senyora de setembre de mil set-cents cinquanta-tres, continuant després cada any en semblant diada altra igual paga fins que ditas cent trenta-cinch lliuras se ly àjan íntegrament entregadas, fent-se de quinse lliuras la última de ellas.

8

1754, octubre, 8. Cervera

Josep Pujol, escultor de Tàrraga, reconeix haver rebut la fusta destinada a la construcció del retaule de la capella de Sant Magí de l'església del convent de Sant Francesc de Paula de Cervera i una part de l'import del retaule esmentat.

AHCC, FN, Cervera, 119, Ramon Teixidor, *Manual*, 1752-1754, f. 278.

Die VIII mensis octobris anno a nativitate Domini M DCC LIIII in civitate Cervariae, diocesis Caelsonensis.

Ego Iosephus Pujol, sculptor villae Tarregae, Caelsonensis diocesis, gratis et ex mea certa scientia confiteor et in veritate recognosco vobis reverendo doctori Francisco Solsona et de Josa, presbitero et rectori ecclesiae parroquialis oppidi de la Prenyanosa, dictae Caelsonensis diocesis, his presenti, quod modo infra scripto dedistis, solvistis ac respective tradidistis mihi egoque a vobis habuisse et recepissee fateor ex una parte ligna, vulgo la fusta, que iuxta pactatum et conventum inter me et vos super fabrica et constructione cuiusdam retabuli pro capella Sancti Magini ecclesiae monasterii et conventus Sancti Francisci a Paula presentis civitatis Cervariae, eiusdem Caelsonensis diocesis, cum quodam scriptura privata per me et vos firmata die decima quinta aprilis prope dimissi mihi tradere debebatis pro fabricando et construendo dicto retabulo in eadem scriptura memorata, quae quidem scriptura est thenoris sequentis:

«Vuy que contam als quinze de abril del any mil set-cents sinquanta-y-quatre queda ajustat entre lo doctor Francisco Solsona y de Josa, prebere y rector de la Prenyanosa, y lo senyor Joseph Pujol, escultor de Tàrraga, un retaule de Sant Magí, segons la trassa per los sobre dits firmada, al que a sos gastos deu fabricar, conduir y plantar en la capella de Sant Magí del convent dels pares mínims de Cervera, pròpria de la casa dels pares de dit rector, donant-li dit reverent rector tota la fusta de salse y albe té en sa casa de la rectoria, excepto sinch po[s]ts que

se reserva de albe y una de las quatre y ha de mitg palm de gruix de salse, ab la barramenta necessària per fer los peus de una taula llarga ne vol fer, y se obliga també dit senyor Pujol a fer per dit senyor rector una imatge de san Francisco Xavier com predica de quatre palms de alt ab la peayna, que ha de ser tova, ab un calaix tirat que hi càpia un full de paper blanch enter que se ha de tancar ab pany y clau, com y també en haver de fer un calaix gran tirat que se ha de tancar ab pany y clau al devant de la mesa del altar y un armari al un costat de mesa que també deu tancar-se ab pany y clau, tot a sas costas, per lo preu de noranta lliuras pagadoras ab tres pagas iguals, la primera als últims de setembre y la altra a mitg feta la obra (que ha de ser vista y recogenuda després de concluida) y, en cas fos mitg fet lo retaule al càurer la primera paga, la segona paga serà al desembre immediat y la última després de dos mesos consecutius y parat dit retaule, y ab dits pactes, en presència dels testimonis avall escrits, se obligan lo un al altre, etc. Testimonis, etc., Ramon Nadal, pagès de Prenyanosa, y Jaume Solsona, habitant en la rectoria. Doctor Francisco Solsona, prebere y rector de Prenyanosa. Joseph Pujol, escultor».

Et ex alia parte triginta libras monetae Barcinonae quae sunt et cedunt mihi pro prima solutione praetii [sic] dicti retabuli, quae ad terminum venit in ultimis diebus mensis septembris immediate effluxi. Modus vero solutionis dictarum triginta librarum Barcinensium et traditionis dictorum lignorum talis fuit et est quoniam dictas triginta libras habui et recepi a vobis cum pecunia effectiva realiter et de facto numerando in notarii et testimonium infra scriptorum presentia, praefata vero ligna per veram, realem et effectivam traditionem per vos mihi ad meas omnimodas voluntates factam multo ante firmam presentis apochae. Et ideo renuntiando exceptioni rei ita non esse omnique alii iuri et exceptioni his obviantibus quovis modo in testimonium praemissorum praesentem vobis facio et firmo apocham de recepto et tradito. Et nos dictae ambae partes laudantes et approbantes dictam scripturam privatam et omnia et singula in ea contenta convenimus et bona fide promittimus una scilicet pars nostrum alteri ad invicem et vicissim attendere et complere ea quae unicuique parti nostrum tangunt et consernunt ac facienda et complenda sunt iuxta ipsius scripturae privatae seriem et thenorem. Et ego dictus Iosephus Pujol, etiam ultra illa, convenio et promitto vobis dicto reverendo doctori Francisco Solsona, presbitero, et vestribus quod supra dictum retabulum habeo factum, conclusum et suo in loco sive capella in relata scriptura privata expraessa [sic] plantatum et posittum hinc ad diem sextam mensis februarii anni prope venturi miliesimi septingentesimi quinquagesimi quinti. Quae facere et complere respective promittimus una videlicet pars nostrum alteri ad invicem et vicissim sine aliqua videlicet dilatione, exceptione et compensatione nec sumptu et damno aliquo partis nostrum obedientis cumque solito procuratoris prodie, restitutione missionum et expensarum ac obligatione unius scilicet partis nostrum alteri omnium et singulorum bonorum respective nostrorum, mobilium et immobilium, presentium et futurorum, cumque omnibus renuntiationibus necessariis large iuxta stylum. Actum ut supra. Et ego notarius infra scriptus fidem facio bene cognoscere dictas partes.

Testes sunt reverendi doctor Antonius Artigues et doctor Iosephus Texidor, ambo presbiteri et beneficiati ecclesiae parroquialis dictae presentis civitatis Cervariae.

Apud me Raymundum Texidor et Grau, notarium publicum collegiatum de collegio Cervariae.

9

1762, novembre, 11. Cervera

Josep Julià, escultor de Barcelona, s'obliga davant el prior del convent cerverí de Sant Pere Màrtir i els capitans de la confraria de Nostra Senyora del Roser a construir un retaule per a la capella d'aquesta confraria a l'església del convent esmentat.

AHCC, FN, Cervera, 122, Francesc Pomés, *Manual*, 1761-1762, f. 233.

En nom de nostre Senyor sia sempre. Amén.

Sobre la fàbrica de fer-se un altar de fusta en la capella de Nostra Senyora del Roser, construhida dins de la iglésia del monestir y convent de San Pere Màrtir, orde de predicadors, de la present ciutat de Cervera, bisbat de Solsona, entre lo molt reverent pare prior de dit monestir y capitans de la confraria de Nostra Senyora del Roser fundada en dita capella que baix se expressaran, de una part, y Joseph Julià, jove, escultor de la ciutat de Barcelona, de part altra, per y entre dites parts són estats fets, pactats, firmats y jurats, segons lo thenor y sèrie de la planta o perfil y pla geomètrich que ha fet de dit altar lo nombrat Julià que quede en poder de este, firmat per ditas parts y per lo nottari infra escrit, los pactes, capítols y avinensa següents:

Primo ab pacte que dit artífice Julià haja de fer lo dit altar segons art, inseguint la sèrie y thenor de dita planta o dissenyo y pla geomètrich en tot y per tot, dins lo termini de un any y quatre mesos, contadors de vuy dia present en avant, dins lo qual termini deu ser fet y plantat en la sobre continuada capella, venint a càrrech de dita confraria, a més del preu infra escrit, de haver de entregar al dit artífice la fusta necessària per dit altar o retaule, com y també los claus, aygua-cuit y oli se haja de menester.

Ítem ab pacte que dita confraria haja de donar habitació a dit artífice durant dits un any y quatre mesos, havent per lo mateix termini de un any y quatre mesos de subministrar y donar la expressada confraria al citat Julià, artífice, los aliments de menjar y beurer, a més del expressat preu.

Ítem ab pacte que lo enunciat retaule o altar haja de estar, com ab lo present promet estar lo citat Julià, ha ser visurat per dos artífices del art nombradors un per part, pagador quiscun per la part que serà elegit y, discrepant o no concordant dits dos artífices àrbitres nombrats, tinga facultat la mateixa confraria a

sos propis gastos lo nomenar altre artífice en tercer per a terminar y donar fi y compliment a dita visura a la disessió y determinació de aquells, convenint se haja de estar, y dissentint, a la del referit tercer nombrador per la enunciada confraria, sens recurs per alguna de dites parts.

Finalment ab pacte que lo baix continuador preu dita confraria lo haja de pagar ab tres iguals pagues, so és, la primera posada la primera andana, la segona posada la segona andana y la tercera posada la tercera andana, tot del referit retaule o altar, e ab los dits pactes y no sens ells ni de altra manera lo molt reverent pare fra Agustí Beumala, religiós, sacerdot y prior del referit monestir de San Pere Màrtir y com a tal cap de dita confraria, Francisco Roca, sastre, dit de la plasa, Vicens Garriga, menor, semoler, y Magí Fàbregues, espardenyer, capitants actuals de la sobre dita confraria de Nostra Senyora del Roser (junt ab Ramon Porta, negociant, ausent), tots de la citada ciutat de Cervera, y de ser tals lo nottari infra escrit, com ha escrivà de la citada confraria, ab lo present ne fa fee, en dits respective noms, donen a fer [y] fabricar per lo preu baix expressador lo sobre dit altar o retaule en la conformitat queda delineat en dita planta o disseny y pla geomètrich y ab los pactes sobre continuats al mencionat Joseph Julià, escultor, present y avall acceptant. Lo preu de dit retaule o altar és quatre-centes vint-y-sinch lliuras, moneda barcelonesa, las quals prometen dits capitants, en nom de dita confraria, pagar al referit Joseph Julià, artífice, ab las pagas, modo y forma ab los sobre dits pactes expressades, sens dilació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador dins del poble de sa habitació sinch y fora de ell vint, respective, sous per cada un dia que se ocuparà y ab esmena de tots danys, missions y despesas, per tot lo que ne obligan tots y sengles béns, rēddits y emoluments presents y esdevenidors de dita confraria, tant mobles com immobles, no entenen-hi, emperò, obligar-i los propis per tractar negoci alieno, y ab totas las renunciacions necessàries, útils y pertanyents y ab jurament llargament que han prestat, segons estil, en mà y poder del infra escrit nottari, a Déu, nostre senyor, y a sos sants y sagrats quatre evangelis. E lo dit Joseph Julià, escultor artífice, accepte lo fer y fabricar dit retaule o altar si y del modo e forma continuats en dit disseny o planta y pla geomètrich que resta firmada per las sobre continuadas parts y nottari infra escrit que quede en poder del enunciat Joseph Julià, escultor, y ab los sobre continuats pactes y preu, a tot lo que convé y consent, y promet a dits senyors pare prior y capitans de la mateixa confraria y a sos successors que complirà tot lo que ve ha complir-se per ell, segons lo previngut en los dalt insertats pactes guardar-se y observar-se, sens dilació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador dins la present ciutat de Cervera sinch y fora de ella vint, respective, sous per cada un dia que se ocuparà, ab restitució y esmena de totas missions, despesas, danys e interessos que dita confraria ne suportàs, volèn ne sían creguts de sa sola simple paraula o a llo menos de son simple jurament que ara per leshores difereix, altre gènere de prova no demanat. Per tot lo que atēdrer y complir ne obliga a dita confraria y a sos successors tots y sengles béns seus, mobles e immobles, haguts y per haver, ab totas las renunciacions útils y necessàries, aixís de propi for com altres, ab submissió a qualsevol for secular tant solament, fent-ne y firmant-ne escriptura

de ters en los llibres dels tersos de Barcelona, Cervera y de qualsevol cúria secular solament, obligant-ne per lo dit sa persona y béns, mobles e immobles, haguts y per haver, ab la sòlita constitució de procurador a favor de qualsevols nottari e escrivants jurats de las cúrias de dits il·lustres senyors corregidors de Barcelona, Cervera y de altra qualsevol cúria secular y de qualsevol de ellas de per si per a firmar dita escriptura de ters en dia jurídich y no f[e]riat, y ab jurament llargament que ha prestat, en mà y poder del nottari infra escrit, lo dit Joseph Julià, a Déu, nostre senyor, y a sos sants y sagrats quatre evangelis, segons estil, en virtut del qual jurament assereix lo mencionat Julià ésser menor de vint-y-sinch anys, major, emperò, de vint-y-tres, renuncia per so al benefici de sa menor edat, facilitat, lezió e ignorància y a tota restitució in integrum demanant, a tot lo que foren presents per testimonis instrumentals Miquel Griolles, fuster, y Saldoni Puiggalí, fadrí, fuster, los dos de dita ciutat de Cervera. Fra Agustí Beumala, prior. Francisco Roca, capità. Visens Garriga, capità. Magí Fàbregues, capità. Joseph Julià, escupltor [sic].

Foren fetas, firmadas y juradas las sobre continuadas cosas en la nombrada ciutat de Cervera als onse dias del mes de noembre, any de la nativitat de nostre Senyor de mil set-cents sexanta-y-dos.

En poder de mi Francisco Pomés y Jordana, nottari públich de Cervera, que fas fee conèixer de nom y cognom als referits contrahents y haver quiscun firmat de sa mà pròpria, aprobant las quatre addicions que diuhen «y pla geomètrich», que valen.